

loci, seu motus localis, causatur ab eo, *Nego. Conc. min. et nego cons.* Nam *impetus* causatus ab impellente, est qualitas ab eodem causata per *generationem secundum quid*, quae fit per motum alterationis, qui, cessante actione generantis, cessat, atque non est confundendus cum motu locali, qui consequitur productionem *impetus* in corpore impulso. Quapropter productio et conservatio huius *impetus* sequitur generales normas productionis et generationis qualitatum, quae substantiis materialibus inhaerent (cfr. n. 94. II.).

PHILOSOPHIA NATURALIS

PARS SECUNDA

SEU

PSYCHOLOGIA.

99. Secundam Philosophiae Naturalis partem *Psychologiae* nomine designamus; quum enim in ea de vita deque variis viventium gradibus atque operationibus sermo sit, quorum omnium principium formale est anima sive vegetativa, sive sensitiva, sive intellectiva, optimo iure ab *anima*, quae graeco vocabulo ψυχή profertur, hanc partem denominamus. Eo autem ordine in *Psychologia* pertractanda procedemus ut prius de vita et de potentiis operativis generatim inspectis agamus, deinde de vita vegetativa, tum de cognitione in genere, ac tandem de vita sensitiva et intellectiva. Quum autem mirabilis unio animae intellectivae cum corpore, ex qua resultat nobilissima creaturarum visibilium *homo*, investigari non possit ante cognitas operationes et virtutes proprias animae humanae, de hac unione postremo loco disseremus.

• * •

TRACTATUS PRIMUS
DE VITA GENERATIM INSPECTA.

QUAESTIO XII.

NOTIO VITAE.

THESIS XXIV.

Vivere et vita 1. in actu secundo important operationem immanentem, 2. in actu primo important subsistere in tali essentia, secundum quam supposito competat operari immanenter.

PRAENOTIONES.

100. I. **Actio transiens et actio immanens.** « Duplex est actio. Una quae transit in exteriorem materiam (actio transiens); ut calefacere et secare. Alia quae manet in agente (actio immanens); ut intelligere sentire et velle. Quarum haec est differentia, quia prima actio non est perfectio agentis quod movet, sed ipsius moti; secunda autem actio est perfectio agentis. Unde *quia motus est actus mobilis*, secunda actio (nempe immanens) in quantum est actus operantis, dicitur motus eius, ex hac similitudine quod sicut motus est actus mobilis, ita huiusmodi actio est actus agentis, licet motus sit actus imperfecti, scilicet existentis in potentia, huiusmodi autem actio sit actus perfecti, id est existentis in actu, ut dicitur (De Anima lib. 3 text. 28). Hoc igitur modo quo intelligere est motus (nempe sensu vel lato vel etiam latissimo), id quod se intelligit, dicitur se movere. Et per hunc modum (nempe sensu latissimo) etiam Plato posuit quod Deus movet seipsum non eo modo quo motus est actus imperfecti » (1). Ex quibus Sancti Doctoris verbis apparet etymologia nominis *moventis* se, quod tribuitur viventi etiam vita perfectissima nempe Deo; nempe quia motus licet stricto sensu accipiatur, habet tamen hoc ut sit *actus mobilis*, ideo ipsa operatio immanens in quantum est actus operantis dicta

est secundum analogicam similitudinem *motus eius*, sive haec operationem immanens fiat per aliquem transitum de potentia in actum qui transitus non sit motus stricte dictus, ut contingit in omni creatura vitaliter operante, sive absque ullo transitu de potentia in actum, ut in solo Deo verificatur. De varia acceptione nominis *motus*, nempe stricta, lata, latiori, latissima, loquuti sumus in Cosmologia n. 62.

II. **Variae acceptiones vocum vivere et vita.** Nomen concretum *vivere* et eius abstractum *vita* aliquando accipiuntur ad designandum ipsum actum secundum, nempe ipsum exercitium operationis immanentis, quae in creaturis est accidentalis: aliquando accipiuntur ad designandum ipsum actum substantialem seu primum, nempe ipsum subsistere in tali essentia, secundum quam alicui competit operari immanenter: « et secundum hoc (ait S. Thomas) (1) *vivere* nihil aliud est quam esse in tali natura, et *vita* significat hoc ipsum, sed in abstracto, sicut hoc nomen *cursus* significat ipsum *currere* in abstracto. Unde *vivum* non est praedicatum accidentale, sed substantiale. Quandoque tamen *vita* sumitur minus proprie pro operationibus vitae, a quibus nomen *vitae* sumitur ».

PROBATUR PRIMA PARS.

101. In ea operatione ponendum est *rivere*, quam quae entia exercere valent, dicantur ab hominibus viventia, quae non valent, dicuntur vitâ parentia. Atqui huiusmodi operatio est operatio immanens, quae supponit in ipso operante, cum versatur in sua connaturali et debita dispositione, tum principium a quo actio procedit tum terminum in quo recipitur. Ergo *vivere et vita* in actu secundo important operationem immanentem, in actu primo important subsistere in tali essentia, secundum quam alicui competit operari immanenter. *Prob. min.* In hoc distinguimus viventia a non viventibus, quod haec ab extrinseco agente aguntur, sibi autem reicta non agunt, nisi vel transeunter in alia corpora, vel apparenter in seipsa ad acquirendam iterum naturalem dispositionem a qua fuerunt deturbata, quam cum recuperaverint cessant moveri: ex. gr. corpora elastica, si violenter comprimantur, sibi iterum reicta moventur donec recuperaverint debitam dispositionem dilatationis. Viventia autem vocamus ea entia quae independenter ab extrinseco agente et eo plenius quo in connaturalibus dispositionibus plenius versantur, agunt seu movent seipsa secundum aliquam operationem quae in ipsis terminatur. Sic animal movet seipsum localiter cum versatur in dispositione naturali sibi debita, nutritur, sentit: homo insuper cogitat, vult, amat seipsum etc. Quod si animal nullam prorsus ex immanentibus operationibus perficere valeat, dicitur amisisse

(1) S. Th. 1. p. q. 18. a. 3. ad 1.

(1) 1. p. q. 18. a. 2.

vitam. Porro quod ita movetur, habere debet in seipso principium et terminum suae actionis. Ergo fatendum est vivere et vitam in actu secundo consistere in operatione immanente, qualis a nobis descripta est (1).

Nota. Diximus corpora quae moventur tantum ad recuperandam naturalem dispositionem violenter amissam, *apparenter* tantum movere seipsa, quia in huiusmodi motibus proprie non movent seipsa, sed moventur ab alio (ut infra fusius probabimus): nempe *essentialiter* seu *per se* moventur a generante ut *a principio quod*, ab eo enim acceperunt talem formam substantiale, vi cuius exigunt determinatam dispositionem; *accidentaliter* seu *per accidens* moventur ab eo, qui removet obstaculum prohibens haec corpora ab aliqua dispositione connaturaliter ipsis debita. « In motu corporum simplicium (et idem valet pro omnibus corporibus vel *prosorsus* non viventibus vel *quatenus* non viventibus), quamvis forma naturalis sit principium (quo) motus, non tamen est motor, sed *essentialis motor* est generans qui dedit formam, et *accidentalis* (motor) est removens prohibens » (2).

PROBATOR SECUNDA PARS.

102. Operari supponit esse. Vitaliter operari supponit esse vitale. Esse vitale est esse substantiale. Est enim ultima actualitas illius essentiae, secundum quam alicui competit esse primo et simpliciter, non secundario et secundum quid. Nam huiusmodi sunt omnes essentiae, quae in sua formali ratione important vitam in aliquo gradu magis vel minus perfecto, nempe plantae, bruta, homines, angeli et ipse Deus, ut de singulis agendo fit manifestum. Ergo nomina *vivere* et *vita* in actu primo seu substantialiter accepta important actum subsistendi in tali essentia, secundum quam alicui competit operari immanenter.

Corollarium 1. Axioma *vivere viventibus est esse* verum est, si verbum *vivere* accipiatur *pro actu primo* nempe *pro actu substantiali*, quo aliquid subsistit in tali natura, cui competit immanenter operari. Secus axioma in sua universalitate falsum esset, quia non posset applicari viventibus creatis, cum omnes creaturarum operationes sint accidentales. Impossibile autem est ut in alio ente praeter quam in Deo, operatio sit idipsum, quod simpliciter esse seu subsistere. Nam creature omnes prius subsistunt et postea operantur, suntque verae causae suarum operationum; iamvero si operatio *entis ab alio* nempe creature identificaretur cum eius esse simpliciter, *ens ab alio* causaret proprium esse simpliciter, quod evidenter repugnat.

Corollarium 2. Eadem est habitudo inter *vivens ut quod* et *vivere*

(1) Cfr. 1. p. q. 18. a. 1.

(2) S. Th. in II. Sent. Dist. 14. q. 1. a. 3.

substantiale ut quo vivens vivit, quae est inter *ens ut quod* et eius *esse seu existere*. Quemadmodum igitur nullum ens creatum est suum esse (Phil. Prim. Thes. 24.), ita nullum vivens creatum est suum vivere et sua vita.

OBJECTIONES.

103. Obiect. 1^a. Motus omnium rerum naturalium dicitur vita ab Aristotele (Physic. VII.). Ergo male adhibetur nomen *vita* ad designandum principium operationum immanentium.

Resp. Dist. antec. Dicitur *vita proprie*, *Nego*, dicitur *metaphorice*, *Conc. Nego cons.* Similitudo quaedam operationis immanentis invenitur in motu rerum naturalium, si ad invicem agentes considerentur. Quum enim una moveat aliam, videtur totum aggregatum earum, nempe totus mundus corporeus, movere seipsum.

Obiect. 2^a. Artifex movendo manibus instrumenta, vitaliter agit. Atqui operatio illa est transiens. Ergo vita in actu secundo non consistit in operatione immanente.

Resp. Dist. mai. Artifex vitaliter agit, *quatenus* manu movet instrumenta, *Nego*; *quatenus* ipse artifex *ceu principium quod*, per virtutem intrinsecam movet manus ad movenda instrumenta, *Conc. Conc. min. Nego cons.*

Obiect. 3^a. Si actio viventis consistet in eo, quod vivens moveat seipsum, idem suppositum agens esset simul in potentia et in actu relate ad eundem motum. Atqui hoc implicat contradictionem. Ergo etc.

Resp. Dist. sequel. mai. Idem suppositum esset simul in potentia et actu secundum eamdem sui partem, *Nego*; secundum diversas partes, *Conc. Contrad. min. Nego cons.*

Obiect. 4^a. Plantae per operationem vitalem nutritivam transmutant unice alimentum. Atqui operatio haec recipitur in alimento. Ergo operatio vitalis est transiens.

Resp. Dist. mai. Transmutant alimentum movendo propria organa ad hanc transmutationem efficiendam, quae terminatur in conversione alimenti in propriam substantiam plantae operantis, *Conc. transmutant* alimentum absque motu propriorum organorum et quin illud convertant in propriam substantiam, *Nego*. *Contrad. min.* operatio haec recipitur in alimento ita ut terminetur ad propriam substantiam plantae operantis, *Conc. ita* ut alimentum non convertatur in substantiam plantae, *Nego*. *Nego cons.* Obiectio dupli vitio laborat. Etenim *a)* falso supponit plantam operari circa alimentum, quin moveat propria organa ad hanc operationem virtute intrinseca; *b)* falso supponit operationem circa alimentum esse similem operationi artificis manu plasmantis argillam, quae non terminatur ad substantiam artificis sed ad aliquid mere extrinsecum. Porro operatio plantae circa alimentum terminatur ad hoc convertendum in substantiam plantae, ut patet.

Obiect. 5^a. Corpora inorganica absque impulsu externi agentis mouent seipsa. Nam corpora elastica cessante compressione extrinseca, redeunt ad pristinae figurae dispositionem. Ergo motus suipius non est proprius viventium.

Resp. Nego antec. *Dist. rat. addit.* Corpora elastica redeunt ad pristinae figurae dispositionem, quatenus *per se* motae a generante et *per accidens* motae a removente impedimentum, *Conc.* quatenus motae a seipsis, Nego. Nego *cons.* Nam generans dando formam corpori generato, dedit ei omnes dispositiones consequentes formam, quae si a sua naturali explicacione prohibeantur ab extrinseco agente, hoc remoto statim necessario explicantur virtute formae substantialis a generante causatae. Hinc non moventur nisi quum sunt extra dispositionem naturalem.

Obiect. 6^a. Vita proprie dicitur etiam de Deo. Atqui Deus nequit dici mouere seipsum. Ergo vita non consistit in motu suipius.

Resp. *Dist. mai.* ita tamen ut dicatur analogice de Deo et creaturis viventibus, *Conc.* ita ut dicatur univoce, Nego. *Dist. min.* Deus nequit dici mouere seipsum motu stricte dicto, *Conc.* motu latissime dicto, Nego.

THESIS XXV.

Corpora inorganica, quamvis naturaliter moveantur nequeunt dici proprie mouere seipsa, sed horum motuum *principium quod per se* est suppositum generans, *principium quod per accidens* est removens prohibens; *principium quo remotum* est forma substantialis, *principium quo proximum* sunt naturales proprietates ex eorum substantia necessario resultantes.

DEMONSTRATUR.

104. I. Ad operandum immanenter requiruntur in corpore partes dissimilares, quae constituant organismum. Atqui in toto homogeneo, cuiusmodi sunt omnia corpora inorganica, omnes partes sunt similares, ac proinde nullus est organismus. Ergo corpora inorganica nequeunt operari immanenter, seu proprie mouere seipsa.

II. Corpus inorganicum tunc tantum naturaliter movetur motu apparenter immanente, quum est extra dispositionem sibi connaturalem, quâ recuperata, cessat tali motu moveri. Atqui quod ita movetur non est *principium quod* suorum motuum, sed eius motus refundendus est tamquam ad *principium quod per se* ad suppositum generans, *per accidens* autem ad removens prohibens etc. Ergo corpora inorganica, quamvis naturaliter moveantur, nequeunt dici proprie mouere seipsa.

Prob. min. Quoad 1.um nempe *principium quod per se* horum motuum esse *generans*. Etenim nullum corpus causare sibi potest formam substantialiem et proprietates atque dispositiones consequentes formam, secus idem esset causa efficiens suipius. Sed haec omnia a supposito generante efficienter procedunt in generatum. Ergo motus supradicti, quum non sint aliud nisi ipsa naturalis explicatio seu evolutio proprietatum consequentium formam substantialiem corporis, in quo locum habent, procedunt tamquam a causa efficiente *per se* ab ipso generante, ad quod proinde ut ad *principium, quod per se* sunt referendi.

Quoad 2.um *Eosdem motus esse referendos ad removens prohibens ut ad principium quod per accidens*, patet ex eo quod quum corpus aliquod est naturaliter determinatum ad aliquam dispositionem, puta ad tales figuram vel locum, si ab hac dispositione assequenda impediatur ab aliquo obstaculo, ille qui hoc removet ponit actionem cui accidenti coniungi cum effectu per se producto a tribuente corpori determinationem ad tales figuram vel locum. In quibus adiunctis remotio obstaculi habet ordinem necessarium ad effectum. Quapropter *removens prohibens* quamvis non influat *per se* in productionem talium motuum, *accidit* tamen ei cum eis coniungi non quidem ex parte causae, ut albedo medici relate ad sanitatem, sed ex parte effectus (Cfr. Ont. n. 131.).

Quoad 3.um *Formam substantialiem esse principium quo remotum* talium motuum patet ex eo quod huiusmodi motus neque sunt mechanici, neque sunt violenti, sed sunt naturales. Motus autem naturalis resultat in mobili ex virtute in ipso impressa per formam seu naturam, quam naturalis inclinatio ad eum motum consequitur, et perseverat in mobili, etiam postquam cessaverit *formaliter* actio generativa. Quam tamen *virtualiter* permanere dicendum est eo quod maneat forma cum proprietatis a generante in generato per motum generationis causata.

105. **Corollarium 1.** *De motibus naturalibus et violentis non viventium.* Ex dictis patet motus naturales inorganicorum convenire cum eorundem motibus mechanicis atque violentis in eo, quod omnium *principium quod* est extrinsecum mobili, *discrepare* autem in eo quod motus naturalis *principium quo* seu *formale* sive *remotum* sive *proximum* est omnino *intrinsecum*, videlicet est ipsa forma substantialis et sunt proprietates ab ea dimanantes, et ideo huiusmodi motus sunt *secundum exigentiam* naturae; motus autem mechanici et violenti ipsum *principium quo* seu *formale* est *extrinsecum*, et ideo sunt vel *praeter* vel *contra exigentiam* naturae.

Corollarium 2. *Ex demonstratis appetit essentiale discrimen inter motum vitalem organicorum et motum naturalem inorganicorum.* Moventur enim in conditionibus omnino oppositis. Nam inorganica tunc solum moventur quum sunt extra dispositionem sua naturae debitam vi naturalium proprietatum, nempe determinatae gravitatis, densitatis, elasticitatis etc.; quâ dispositione acquisitâ, vel recuperatâ quiescent.

Organica autem, in quantum viventia, tunc incipiunt moveri motibus sibi propriis, quum debitam suae naturae dispositionem assequuta fuerint, et quo plenius hanc adepta fuerint, eo magis et perfectius mouentur: dum contra quo magis a connaturali dispositione recedunt, eo minus et imperfectius operantur (1).

Ex qua animadversione confirmatur doctrina, quae ponit formalem rationem vitae in aptitudine ad se movendum. Et sane quum motio generantis nequeat extendi ultra id quod requiritur ad dandam generato dispositionem naturae suae debitam; impossibile est ut motioni generativa referantur alii motus praeter illos, quibus aliquid movetur quum est extra dispositionem naturalem. Iamvero motus viventium, qua talium, fiant quum viventes sunt in sua naturali dispositione. Ergo hi motus referendi sunt ut *principio quod ipsi enti* quod movetur. Quum enim sint motus naturales nequeunt referri ad extrinsecum motorem mechanicum vel violentum.

Corollarium 3. *Ex dictis appareat absurditas eorum, qui motus vitales vegetalium aequare volunt motibus machinarum, asserentes hosce motus tantum accidentaliter ab invicem differre.* Machina enim, puta horologium, eousque movetur, donec ex. gr. lamina elastica, quae violenter a connaturali expansione prohibebatur, iterum acquirat hanc sibi naturalem dispositionem: quā iterum gradatim recuperatā, tum lamina tum horologium quiescunt. Contra si aliqua planta omnino ponatur extra suam connaturalem dispositionem, cessat prorsus immanenter moveri et moritur; aut, si partialiter tantum ab aliqua dispositione sibi debita fuerit disturbata, imperfecte vitales operationes exercet. Quod si suae connaturali dispositioni restituatur, iterum operationes immanentes peragit, atque eo melius, quo plenius in suis connaturalibus dispositionibus versatur. Quae discrimina prorsus essentialia esse nemo negaverit, qui animadvertis ea esse rationis et ordinis prorsus diversi.

OBJECTIONES.

106. **Obiect. 1^a.** Motus naturales inorganicorum nequeunt referri ad principium generans, si actio generativa iam cessavit. Atqui talis actio cessavit. Ergo.

Resp. Dist. sequel. mai. Si actio generativa cessavit tum *formaliter* tum *virtualiter*, *Conc.* si perseverat *virtualiter*, *Nego. Contrad. min. Nego cons.* Ad hoc ut *virtualiter* perseveret aliqua actio, sufficit ut effectus qui est terminus talis actionis perseveret. Quum igitur forma substantialis generati, ratione cuius huic debentur determinatae dispositiones, quae sunt complementum generationis, perseveret actuare compositum, iure dicitur *virtualiter* perseverare ipsa actio generantis.

(1) Cfr. S. Th. 1. p. q. 18. a. 1. ad 2.

Et ideo causa tendentiae ad dispositiones connaturales servandas et recuperandas non est ipsum suppositum generatum sed suppositum generans. Simili quodam modo causa motus localis in pila proiecta non est pila sed est ille qui pilam proiecit, causando in ea formam seu vim motricem (cfr. n. 97. *Instabis*). Idecirco ait S. Thomas (1). « Generatum tamdiu movetur a generante in gravibus et levibus, quamdiu retinet formam sibi traditam a generante ».

Obiect. 2^a. Movens et motum debent esse simul. Atqui ad hoc requiritur actualis coniunctio formae cum generante, quod per ipsam movet. Ergo nequeunt motus inorganicorum referri ad generans.

Resp. Dist. mai. in initio motus, *Conc.* in processu motus, *Subdist.* si movens habeat pro termino sua effectio*nis ipsum fieri rei*, *Conc.* si habeat pro termino sua effectio*nis aliquam formam stabilem, iterum subdist.* si sit causa principalis ipsius esse existentiae compositi resultans, *Conc.* secus, *Nego.* Sensus solutionis patet ex dictis de repugnantia actionis in distans (Thes. 23), et hoc sensu intelligi debet S. Thomas quum in loco mox citato ait: « Oportet movens et motum « esse simul quantum ad principium motus, non autem quantum ad « totum motum, ut appareat in proiectis ».

Obiect. 3^a. S. Thomas (qq. dd. de Pot. q. 4. a. 5.) loquendo de motu corporum inorganicorum ait: « Habet huiusmodi motus in mobili principium non solum materiale et receptivum, sed etiam formale et activum ». Atqui quod habet in se principium activum sui motus, proprie movet seipsum. Ergo etc.

Resp. Dist. mai. Ait S. Thomas corpora inorganica habere in se principium activum quo sui motus, *Conc. principium activum quod, Nego. Contrad. min. Nego cons.* Hanc distinctionem prae oculis habere debet quisquis rite S. Thomam intelligere cupit, neque ei contradictorias assertiones tribuere. Idecirco si quando S. Doctor ait corpora inorganica habere in se tantum principium passivum suorum motuum, id asserit ad excludendum ab eis rationem principii quod activi eorumdem. Contra, quum asserit ea habere in se etiam principium activum eorumdem motuum, intelligit principium quo seu principium formale eorum. Quapropter in 2. Sent. Dist. 14. q. 1. a. 3. ait: « In motu corporum simplicium, quamvis forma naturalis sit principium motus, non tamen est motor, sed essentialis motor est generans, quod dedit formam, et accidentalis est removens prohibens ».

Obiect. 4^a. Si motus inorganicorum tribuuntur generanti, eo quod produxit eorum formam; debent etiam motus organicorum, quatenus viventium, tribui generanti, quia etiam eis generans tribuit formam. Atqui falsum consequens. Ergo et antecedens.

(1) QQ. dd. de Pot. q. 3. a. 11. ad 5.

Resp. Dist. sequelam maioris. Si motus organicorum, quatenus viventium, locum haberent quum sunt extra dispositionem naturaliter ipsis debitam, *Conc. secus, Nego.* Solutio patet ex dictis in Thesi et Corollariis.

QUAESTIO XIII.

DE TRIPLO GRADU VITAE.

THESIS XXVI.

Ex triplo gradu perfectionis essentialiter diverso, secundum quem competere potest alicui ratio moventis se i. e. immaterialiter operantis, distinguuntur tres gradus vitae essentialiter diversi: infimus seu vegetativus, medius seu sensitivus, supremus seu intellectivus.

PROBATUR.

107. Argument. 1. respondens considerationi intranitatis operationis vitalis ex parte principii tantum.

Cum ratio moventis se competit ei quod movetur (sive motus accipiatur stricte, sive late, sive etiam latissime) secundum quod est ipsum per se causativum sui motus et non aliud agens extrinsecum; sequitur quanto perfectius est aliquod ens causativum per se sui motus, tanto perfectius ei competit rationem moventis se. Atqui tanto perfectius est aliquid per se causativum sui motus, quanto plura ex iis, secundum quae causatio motus attenditur, ponit ex seipso et non recipit aliunde. Porro causatio motus attenditur secundum tria formalibus rationibus inter se diversa, quae sunt 1. *finis*, propter quem movetur seu determinatur agens ad operandum; 2. *forma agentis*, per quam agens agit, idest motus *specificatio*; 3. *actualis executio motus*. Ergo ratio moventis se suscepit tres perfectionis gradus formalibus rationibus et ideo essentialiter inter se diversos; ita ut ratio moventis se pertineat in infimo gradu ad illud, quod ex seipso ponit *solum executionem sui motus*; in gradu medio ad illud, quod ex seipso ponit *solum actualem executionem sui motus, sed etiam specificationem seu formam*, per quam agit seu movet se; tandem pertineat in supremo gradu ad illud, quod ex seipso non solum ponit executionem et formam sui motus sed etiam *praestituit sibi finem* propter quem se movet.

Iamvero secundum tres istos gradus perfectionis in ratione moventis se distinguuntur ad invicem tres gradus vitae: *vegetativus* qui est infimus, *sensitivus* qui est medius, *intellectivus*, qui est supremus. Ergo considerata intranitatem principii operationis vitalis dantur tres gradus vitae essentialiter inter se diversos.

Nam a) *viventia vegetativa*, in quantum huiusmodi ponunt tantum executionem sui motus. Finis enim propter quem agunt et forma per quam agunt sunt eis ita determinata a natura, ut ipsum principium ultimo determinativum sui motus non ipsa sibi acquirant sed inditum a natura habeant. Sic ad eosdem specifice fructus eosdemque intraneos humores producendos atque ad suam substantiam in debita quantitate servandam atque augendam nutritiones determinantur. Ponunt autem executionem sui motus, tamquam vera principia quae suorum motuum. Etenim 1° per unam partem sui movent aliam partem. Sic alimentum susceptum assimilant per successionem operationum intranearum modo uniuscuiusque speciei proprio. Insper 2° quum ad debitam pervenerint aetatem, fructificationi operam impendunt, cui tamen non semper vacant sed debitibus interpositis temporis intervallis. Sic maxima plantarum pars hyeme quiescit quasi somno oppressa, vere autem iterum ad opus fructificationis quasi evigilando assurgit. Tandem 3° quum moveantur quando debitam naturae suae dispositionem assequuta fuerint, nequeunt eorum motus referri motioni generantis, ita ut hoc dicatur principium quod eorumdem.

b) *Sentientia*, in quantum huiusmodi, quamvis finem habeant omnino a natura determinatum, quum nequeant cognoscere rationem finis eiusque proportionem ad media, tamen ponunt non solum executionem suorum motuum, quod maxime appareat in motu locali animalium, sed etiam ponunt specificationem eorumdem, quia principia ultimo determinativa suorum motuum seu formas sensiles, non habent a natura inditas, sed eas sibi acquirunt recipiendo a sensibilibus exterioribus.

c) Tandem *viventia intellectiva*, in quantum huiusmodi, quum cognoscant ipsam rationem finis eiusque proportionem ad media, movent seipsa non solum quoad executionem sui motus, et quoad specificationem eiusdem per actus intellectus et voluntatis, sed etiam quoad finem. Excepta enim beatitudine, ad quam volendam sunt determinata a natura, movent seipsa ad alios fines et ad media non necessario cum beatitudine connexa. Ergo considerando intranitatem operationis vitalis ex parte principii operantis, manifestum est dari tres gradus essentialiter diversos vitae, nempe infimum seu vegetativum, medium seu sensitivum, supremum seu intellectivum (1).

108. Argum. 2. respondens considerationi intranitatis operationis vitalis ex parte termini tantum.

Si in ratione moventis se consideretur intimitas termini operationis immanentis, tripes iterum deprehenditur gradus vitae perfectionis essentialiter diversae, prouti *magis vel minus intime* diversae operationes vitales faciunt esse intra subiectum operans *terminum* circa quem

(1) Cfr. 1. p. q. 18. a. 3.

operatio vitalis versatur. Etenim operationes vitales, quum eiusmodi esse debeant ut operans secundum illas perficiat seipsum et non subiectum aliquod a se distinctum, habent hoc commune inter se, ut obiecta circa quae versantur faciant esse aliquo modo in ipso subiecto operante per quamdam assimilationem. Porro datur triplex gradus hanc attractionem et conversionem operandi unus alio essentialiter perfectior: nempe 1° infimus, qui est modus quo vegetalia secundum partem materiale attrahunt et convertunt in se, seu sibi assimilant alimentum, quod est obiectum proprium operationis vegetativae: sed quoniam alimentum convertunt secundum eius partem materiale, haec assimilatio nullo modo formalis est, neque ita intima ut paulatim non terminetur ad extra sive per secretiones sive per generationes. 2° Medius et perfectior gradus est ille, quo viventia sensitiva non secundum partem materiale, sed *intentionaliter*, per species quamvis materialibus conditionibus alligatas tamen ab ipsa materia abstractas, trahunt ad se obiecta sensibilia, et evadunt unum intentionaliter cum eis, quoad ea accidentia materialia, quae apprehendunt. 3° Supremus modus attractionis et conversionis essentialiter perfectior praecedentibus est ille, quo viventia intellectiva per species omnino immateriales seu abstractas tum a materia individuali tum a conditionibus materialibus trahere possunt ad se omnia seu quidquid habet rationem entis, et per cognitionem intellectivam possunt intentionaliter fieri unum cum rebus cognitis. Insuper ob vim reflexivam intellectus potest perfecte redire supra seipsum et suum actum cognoscere quae est perfecta intimitas termini operationis vitalis.

QUAESTIO XIV.

DE UNITATE FORMAE SUBSTANTIALIS IN VIVENTE.

THESES XXVII.

- 1° **Principium primum formale quo operationis vitalis in corpore vivente est forma substantialis, quae vocatur anima.**
 2° **Haec autem in eodem corporeo ente, quod vivat secundum multiplicem gradum vitae, non debet esse multiplicata, sed una eademque numero anima erit virtualiter multiplex, pro multiplicitate sui effectus formalis, inclusa ipsa corporeitate quam tribuit composito.**

PRAENOTIONES.

109. *Propria operatio* alicuius entis dicitur, quae procedit ab eo, non quatenus ei contingat habere aliquam formam accidentalem ab extrinseco agente causatam, sicut ferro ignito contingit comburere, sed

quatenus hoc ens vel immediate operatur per propriam essentiam (quod est solius Dei), vel operatur immediate per suas potentias operativas dimanantes ab ipsa eius essentia, in qua subiectantur, tamquam accidentia propria et quae eis mediantibus operatur; sic comburere est operatio propria ignis, ratiocinari est operatio propria hominis, etc. Quare proprietarum operationum *primum principium quo est ipsa essentia vel natura operantis* (1).

PROBATOR PRIMA PARS.

110. Operationes essentialiter diversae procedunt a principiis tum proximis tum remotis essentialiter diversis. Atqui operationes immaterialentes sunt essentialiter diversae ab operationibus transeuntibus. Ergo ea entia quae immanenter valent operari habent naturas essentialiter diversas ab iis, quae tantum transeunter operari valent. Sed principium intrinsecum per quod unum corpus essentialiter differt ab alio est forma substantialis non solum numerice sed etiam specifice diversa. Ergo *primum principium formale quo operationis vitalis in corporibus est forma substantialis*. Haec autem vocatur *anima* quatenus hoc nomine designatur genus formarum substantialium quae sunt *principium formale quo corporis apti ad eliciendas operationes vitales secundum aliquem gradum vitae*. Ad quam aptitudinem quum requiratur in corpore organismus ad varias potentias operativas vitales habendas, iure definitur anima *actus primus corporis physici organici in potentia habentis vitam in actu secundo idest operationes vitales*.

PROBATOR SECUNDA PARS.

111. Diversitas essentialis corporis non viventis a corpore vivente et corporis viventis infimo gradu vitae a corpore vivente altiori vitae gradu est secundum rationes specificae diversas, quae resultant per differentias specificae perfectiores superadditas gradatim communi rationi genericae ita ut species subalterna se habeat ad speciem immediate sequentem ut genus proximum, quod determinatur ad illam per differentiam additam. Atqui in ordine physico tota ratio perfectionis usque ad ultimam differentiam procedit a forma constitutiva cum materia, cuius est actus primus, compositum physicum in specie determinata corporis. Ergo a) eadem forma substantialis, quae est *primum principium formale vitae in corpore vivente est etiam principium formale corporeitatis eiusdem*, atque b) eadem forma substantialis quae est *primum principium formale perfectionis vitae in corpore vivente se-*

(1) Cfr. S. Th. 1. p. q. 77. aa. 1. et 6. et qq. dd. de Anima art. 12.